

Ålsta by

I Ålsta hage syns den gamla byvägen tydligt än idag

Inom gamla F8-området, granne med de bostadshus som nu byggs, ligger Ålsta bytomt. Till största del ligger den inom det som idag kallas för Ålsta hage. En bytomt kan enklast beskrivas som en plats där en numera övergiven by legat i historisk tid. Är det en förhistorisk bosättning brukar den istället kallas boplats. Gränsen mellan förhistorisk och historisk tid går vid 1050 e Kr, när vikingatiden går mot sitt slut och medeltiden tar vid.

Tidiga fynd från Egypten

Namnändelsen –sta antyder ett förhistoriskt ursprung och mycket riktigt, i närheten finns ett gravfält. Ålstas rötter sträcker sig alltså långt tillbaka i tiden. Gravfältet undersöktes till stora delar av arkeologer på 1930- och 1940-talen, när flygflottiljen byggdes upp. De mest anmärkningsvärda fynden utgjordes av glasfragment, som daterats till 800- 900-talen e Kr. Experterna

menar att de härrör från glasbägare, som tillverkats i Egypten. Det var alltså exklusiva fynd som dolde sig under Ålstas jord!

Det historiska Ålsta är känt sedan 1347, då Eskil i "olastum" omnämns som nämndeman.

Av 1530-talets jordböcker framgår att

Ålsta är en by om fyra gårdar – och därmed en av Järfällas största byar. Tre är frälsegårdar, som ägdes av olika adliga släkter. Den fjärde är kyrkohemman och i kyrkans ägo. Men genom Gustav Vasas kyrkoreduktion, då kyrkans egendomar dras in till Kronan (staten), omvandlas det till ett kronohemman. Alla fyra gårdarna arrenderas ut till bönder som brukar jorden.

Välmående by

Av de skriftliga källorna att döma var Ålsta ganska välmående. Besöker man platsen idag kan man föreställa sig byn omgiven av åkrar och ängar. Däremot saknas "skog och mulbete" enligt en beskrivning till en karta från 1636, som också nämner att "nödtorftigt fiskevatten" finns i Säbysjön. Säbysjön har för övrigt även kallats Ålstasjön eller Ålsjön. Vid 1600-talets mitt läggs de tre frälsegårdarna under Säby, vilket senare också sker med Kronogården.

Jordbruket brukas dock som tidigare av enskilda arrendatorer.

På en karta från 1723 ser man gårdarnas placering. I Ålsta hage låg Kronogården, Mellangården och Uppgården, medan Södergården låg – som namnet antyder – längst i söder, invid gravfältet. Gravfältet finns utsatt som "ättebackar" och nordöst om byn ligger Ålsta kvarn samt en mjölnarbostad.

Jordbruk blir militärt övningsfält

I mitten av 1800-talet läggs allt jordbruk under Säby. På Ålsta bor istället statare och tjänstefolk från Säby. När de tre frälsegårdarna försvinner är inte klarlagt, men troligen sker detta under loppet av 1800-talet. För Kronogårdens del sluts cirkeln 1915 då Kronan köper Järvafältet för att anlägga ett militärt övningsfält. Gården hamnar åter i Kronans ägo och arrenderas ut igen. Först 1949 upphörde jordbruket och i början av 1960-talet brändes huvudbyggnaden och den kvarvarande ladan ned.

Idag återstår flera husgrunder samt syrenbuskar och fruktträd. Den bäst bevarade grunden är den efter Kronogårdens stora lada. Den gamla byvägen mot Säby syns också tydligt där den löper genom Ålsta hage.

*Text och foto: Ingrid Kennerstedt Bornhall
Järfälla Kultur 2007*